

УДК 27-24(091):271.4(477.86) Маріямпіль
DOI <https://doi.org/10.30970/PPS.2026.65.12>

ІСТОРИЧНО-ЮРИДИЧНИЙ РОЗВИТОК ВІДПУСТОВОГО МІСЦЯ У С. МАРІЯМПІЛЬ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ АРХІЄПАРХІЇ (1989–2025 РР.)

Олег Каськів

*ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»,
кафедра богослов'я
вул. Софрона Мудрого, 22, 76019, м. Івано-Франківськ, Україна
<https://orcid.org/0000-0003-1304-9463>*

Ігор Опацький

*ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого»,
кафедра богослов'я
вул. Софрона Мудрого, 22, 76019, м. Івано-Франківськ, Україна
<https://orcid.org/0009-0006-8547-9955>*

У статті досліджується історично-юридичний розвиток відпустового місця в с. Маріямпіль, Івано-Франківської архієпархії Української Греко-Католицької церкви. Починаючи з грудня 1989 р. в Україні розпочинаються перші поступові кроки щодо відновлення паломницьких практик, які були до приходу радянської влади в 1939 р. Духovenство та вірні почали організувати спільні молитовні зустрічі, хресні ходи, відпусти, які згодом переросли у регулярні прощі. У 1992–1999 рр. почали відновлюватися паломницькі місця у Зарваниці, Крилосі, Гошеві, Погогі, а також у Маріямполі. Початковим імпульсом розвитку в Маріямполі стало повернення греко-католицької громади до відкритого церковного життя у 1989 р. Саме у цей час у Маріямполі відновлюється регулярне богослужбове життя, з'являється можливість відкрито організувати літургійні зібрання, процесії та молитовні зустрічі. Для відпустового місця це мало принципове значення, адже відпуст передбачає не лише наявність святині чи ікони, а й реальну церковну спільноту, здатну приймати паломників і забезпечувати духовний супровід. У перші роки після легалізації УГКЦ відпустовий рух у Маріямполі мав радше локальний характер і був зосереджений насамперед на внутрішньому духовному відродженні громади та паломницькому відпустовому місці. У 2000-х роках відпустове життя в селі набуло впорядкованої форми. Щорічно почали проводитися паломницькі заходи, у яких брали участь не лише мешканці Маріямполь, а й парафіяни з різних деканатів Івано-Франківської архієпархії. Програма таких прощ передбачала богослужіння, сповіді, духовні бесіди та благословення родин. Ці прощі поступово сформували власну структуру і стали невід'ємною частиною життя громади.

Значним етапом розвитку відпустового місця в с. Маріямпіль стало заснування у 2011 р. «Біблійного саду» – тематичного простору площею близько одного гектара, створеного з ініціативи професора Володимира Боцюрка та громадської організації «Комітет із відродження Маріямполь». Сад має духовно-культурне значення: тут встановлено скульптури біблійних сюжетів, створено алеї для молитви і роздумів. Наявність такого простору стала важливим кроком до інституційного зміцнення відпустового місця, адже паломництва отримали не лише духовне, а й культурне наповнення. Із 2010-х років прощі в Маріямполі набули стабільності й стали частиною життя Івано-Франківської архієпархії. Особливою популярністю користується щорічна піша проща родин, яка відбувається у літній період. Ці прощі мають не лише духовне, а й виховне значення, оскільки сприяють зміцненню родинних цінностей, що є однією з ключових пасторальних тем сучасної УГКЦ. Участь місцевих жителів, духовенства, представників органів влади та гостей з інших регіонів свідчить про те, що відпустове місце стало важливим складником громадського життя села.

Формування сучасного паломницького центру відбувалося завдяки спільній роботі трьох головних чинників: Івано-Франківської архієпархії, яка координує духовний складник через Дубівецький протопресвітеріат, Дубівецької сільської ради, котра забезпечує організаційні аспекти, та ініціативних об'єднань, що займаються розвитком інфраструктури і культурного простору. Така взаємодія забезпечила не лише стабільність, а й системність у розвитку відпустових практик.

Ключові слова: Маріямпіль, прощі, відпуст, відпустові місця.

Постановка проблеми. Відродження паломницької культури в сучасній Україні супроводжується посиленням інтересом до історії відпустових місць, які відігравали вагомую роль у духовному житті народу. Одним із таких осередків є село Маріямпіль Івано-Франківської архієпархії – давнє марійське місце, пов'язане з чудотворною іконою Пресвятої Богородиці. Упродовж XVIII–XXI ст. воно пройшло складний шлях від формування культури до занепаду в радянський період і повного відродження після 1989 р. Сьогодні Маріямпіль знову став важливим духовним центром, куди щороку прибувають тисячі паломників із різних куточків України та з-за кордону.

Відновлення відпустових місць в Україні досліджували такі вчені, як: Р.І. Делятинський [7], О.Д. Маслій [15], А.Ф. Жолоб [9], Т.М. Зіньковський [9], О.В. Каськів [11], Ю. Стецик, І.Я. Райківський, М.В. Кугутяк. Проте, на жаль, як відновлювалося відпустове місце в с. Маріямпіль, не досліджувалося взагалі, тому дана стаття актуалізує дане питання.

Статтю виконано в рамках комплексної теми науково-дослідної роботи кафедри богослов'я, Науково-дослідного інституту канонічного права та богословських наук та Науково-дослідного інституту капеланства Івано-Франківської академії Івана Золотоустого «Богословські аспекти духовного зцілення в контексті кризових ситуацій сучасного українського суспільства», термін виконання – з 01 жовтня 2025 р. по 30 вересня 2030 р. (затверджено Рішенням вченої ради Академії, протокол № 2 від 19.09.2025).

Виклад основного матеріалу. Відродження паломницької культури в сучасній Україні супроводжується посиленням інтересом до історії відпустових місць, які відігравали вагомую роль у духовному житті народу. Одним із таких осередків є село Маріямпіль Івано-Франківської архієпархії – давнє марійське місце, пов'язане з чудотворною іконою Пресвятої Богородиці. 30 березня 1988 р. Папа Римський видає буллу, у якій Маріямпільську чудотворну ікону називає «Переможницею» та надає право кардиналу Генріку Гульбінювичу коронувати ікону короною [3; 1, с. 1–2; 6]. Упродовж XVIII–XXI ст. воно пройшло складний шлях – від формування культури до занепаду в радянський період і повного відродження після 1989 р. Сьогодні Маріямпіль знову став важливим духовним центром, куди щороку прибувають тисячі паломників із різних куточків України та з-за кордону.

Поворотним моментом у відродженні відпустового життя в Маріямполі став 1989 р. – час легалізації Української Греко-Католицької церкви після десятиліть переслідувань. Історія самого населеного пункту тісно пов'язана з культом Богородиці. Ще у XVIII ст. він мав назву Маріямпіль, яка походить від імені Пресвятої Діви Марії, покровительки села. У радянські часи після Другої світової війни, у 1946 р., назву було змінено на «Маринопіль» [2]. Уже на початку XXI ст. громада домоглася повернення історичної назви. 2003 р. мешканці звернулися до органів влади з офіційним проханням відновити назву «Маріямпіль», а в лютому 2004 р. Верховна Рада України ухвалила відповідну постанову [4]. Таким чином, відбулося не лише юридичне, а й символічне відновлення історичної пам'яті та духовної тяглості, що стало складовою частиною ширшого процесу відродження відпустового місця.

У 2000–2010 рр. відпустове життя в Маріямполі набуло впорядкованої форми. Щорічно почали проводитися паломницькі заходи, у яких брали участь не лише мешканці

Маріямполь, а й парафіяни з різних деканатів Івано-Франківської архієпархії. Програма таких заходів передбачала богослужіння, молебні, сповіді, духовні бесіди та благословення родин. Ці прощі поступово сформували власну структуру і стали невід'ємною частиною церковного календаря [8].

Значним етапом розвитку стало заснування у 2011 р. «Біблійного саду» – тематичного простору площею близько одного гектара, створеного з ініціативи професора Володимира Боцюрка та громадської організації «Комітет із відродження Маріямполь». Сад має духовно-освітнє значення: тут встановлено скульптури біблійних сцен, створено алеї для молитви й роздумів. Наявність такого простору стала важливим кроком до інституційного зміцнення відпустового місця, адже паломництва отримали не лише духовне, а й культурне наповнення.

Із 2010 р. прощі в Маріямполь набули стабільності і стали частиною життя всієї архієпархії. Особливою популярністю користується щорічна піша проща родин, яка відбувається у літній період. Її програма включає піший хід до села, спільну Божественну літургію, молитви за родини та благословення подружніх пар. Ці прощі мають не лише духовне, а й виховне значення, оскільки сприяють зміцненню родинних цінностей, що є однією з ключових пасторальних тем сучасної УГКЦ. Участь місцевих жителів, духовенства, представників органів влади та гостей з інших регіонів свідчить про те, що відпустове місце стало важливим складником громадського життя краю [2].

Формування сучасного паломницького центру відбувалося завдяки спільній роботі трьох головних чинників: Івано-Франківської архієпархії, яка координує духовну складову через Дубівецький протопресвітеріат, Дубівецької територіальної громади, та ініціативних об'єднань, котрі займаються розвитком інфраструктури і культурного простору. Така взаємодія забезпечила не лише стабільність, а й системність у розвитку відпустових практик.

Юридичне повернення історичної назви села в 2004 р. закріпило відновлення ідентичності Маріямполь. Назва, культ, паломництва, інфраструктура – усе це стало елементами єдиного ланцюга історичної тяглості. У цьому сенсі відродження відпустового місця – не просто релігійний феномен, а приклад того, як громада, пройшовши крізь період заборон і забуття, зуміла відновити свою духовну основу і зробити її частиною сучасного життя [12].

Сьогодні Маріямпіль – це не лише історичний осередок, а й живий духовний центр, який приймає паломників, проводить прощі, розвиває освітні ініціативи та підтримує культурний зв'язок між Україною і Польщею. Відродження відпустового місця у цьому селі є прикладом успішного поєднання історичної пам'яті, правової віднови, духовного розвитку та громадської ініціативи, що в сукупності створює модель сталого релігійного відродження на локальному рівні [8].

Період від 1989 до 2025 р. став для села Маріямпіль вирішальним у формуванні сучасного вигляду відпустового місця. Якщо попередній історичний етап був позначений перериванням традиції, заборонами та витісненням релігійного життя на маргінес, то кінець ХХ – початок ХХІ ст. відкрив нову сторінку, у якій відпустовий рух не лише відновився, а й набув стабільних форм розвитку. Цей процес не був миттєвим, він відбувався поступово, у тісному зв'язку з відродженням Української Греко-Католицької церкви, змінами державного законодавства та внутрішніми трансформаціями місцевої громади [14].

На межі 1990–2000-х років у розвитку Маріямполь чіткіше проявляється міжнародний вимір. До села починають регулярно приїжджати паломники з Польщі – колишні мешканці Маріямполь та їхні нащадки. Ці прощі мали особливий характер, оскільки поєднували релігійний елемент із пам'яттю про втрачений дім і родинні корені. Важливо, що ці зустрічі

відбувалися у душі взаємної поваги та примирення, стаючи прикладом того, як відпустове місце може виконувати не лише духовну, а й суспільно-миротворчу функцію. Згодом цей досвід став одним із символів польсько-українського діалогу на локальному рівні [13].

Важливою особливістю розвитку Маріямполь у 2010–2025 рр. є зростання рівня організованості. Відпустове життя більше не залежить виключно від окремих ентузіастів, а спирається на співпрацю кількох структур: Івано-Франківської архієпархії, Дубівецького протопресвітеріату, парафії с. Маріямпіль, Дубівецької сільської ради та громадських ініціатив. Така модель дає змогу поєднати духовний складник з організаційними й логістичними питаннями, забезпечити безпеку паломників, належний порядок і сталість заходів. У цьому контексті Маріямпіль поступово набуває рис повноцінного паломницького центру.

Суттєвим є те, що розвиток відпустового місця відбувається в умовах нових суспільних викликів. Події після 2014 р., а особливо повномасштабна війна, надали паломництву нового змісту. Відпустові богослужіння в Маріямполь дедалі частіше супроводжуються молитвами за мир, за захисників України, за постраждалих і вимушених переселенців. Таким чином, відпустове місце стає простором духовної підтримки в час національних випробувань, зберігаючи актуальність і відкритість до сучасних потреб вірних.

Упродовж 2020-х років Маріямпіль остаточно утверджується як стабільний відпустовий осередок. Регулярність прощ, участь вірних із різних регіонів, наявність сформованої інфраструктури та публічної комунікації свідчать про завершення етапу становлення і перехід до етапу зрілого функціонування. Відпустове життя більше не сприймається як виняткова подія, а стає звичною і важливою частиною церковного календаря архієпархії [5, с. 32]. Узв'язавши до уваги прохання пароха парафії о. Романа Дзюбака, стратегію розвитку Дубівецької територіальної громади (звернення сільського голови Павла Андрусяка від 07.09.2021, № 4-777), 30 березня 2023 р. Декретом № 206, архієпископ і митрополит Володимир Війтишин установлює і проголошує, що в першу неділю місяця липня у Маріямполь буде проходити щорічна проща [1, с. 8–9].

Важливим складником прощі стала молитва на території «Біблійного саду», який упродовж останніх років перетворився на невід'ємний елемент відпустового простору. Саме тут відбувалися спільні моління та духовні роздуми, що підкреслювало поєднання літургійного і катехитичного вимірів паломницького життя. Окремі символічні жести, зокрема спільна молитва за державу та її захисників, надавали події чітко вираженого духовно-громадського характеру [10].

Паралельно з відпустовими богослужіннями у Маріямполь у цей період відбувався ювілейний, десятий, фестиваль Марійської духовної пісні, який став важливим складником паломницького дня. Фестиваль, що проводиться з 2011 р., об'єднав численні хорові й вокальні колективи з різних громад, зокрема дитячі та молодіжні ансамблі. Виконання духовних пісень, присвячених Пресвятій Богородиці, створювало атмосферу спільної молитви та духовного піднесення, доповнюючи літургійну частину відпусту.

Висновки. Історично-юридичний розвиток відпустового місця в с. Маріямпіль відбувся після 1989 р. Маріямпіль став духовним магнітом Прикарпаття, куди їдуть батьки, діти, старші й молодші, щоб побути наодинці, щоб відвідати єдиний «Біблійний сад» в Україні, де посаджено дерева, які згадуються в Біблії. На розвиток відпустового місця вплинула низка позитивних чинників, таких як створення Дубівецького протопресвітеріату, створення Дубівецької громади, яка визначила Маріямпіль як свій духовний центр та фестиваль духовної пісні, що проводиться в Маріямполь. Відпустове місце перестає бути виключно простором одноразового богослужіння і набуває рис комплексного духовно-культурного центру, у якому поєднуються молитва, пісенна традиція та радість прочан.

Такий підхід сприяє залученню ширшого кола прочан, зокрема молоді та родин із дітьми, що має велике значення для передачі духовної традиції наступним поколінням [13]. Організація паломницьких заходів у Маріямполі демонструє високий рівень координації між духовенством, місцевою громадою та органами самоврядування. Участь представників територіальних громад і громадських ініціатив у підготовці заходів забезпечує належний порядок, логістику та інформаційний супровід. Це свідчить про те, що відпустове місце функціонує не ізольовано, а є інтегрованим у життя регіону [14].

Отже, розвиток відпустового місця в селі Маріямпіль у 1989–2025 рр. є прикладом послідовного природного процесу, у якому поєдналися відновлення церковної свободи, юридичне закріплення ідентичності, розширення форм паломництва та адаптація до сучасних викликів. Маріямпіль пройшов шлях від локального відродження до сталого духовного центру, який зберігає традицію і водночас відповідає на потреби сучасного християнина. Саме ця здатність поєднувати історичну пам'ять із живим духовним досвідом робить відпустове місце в Маріямполі важливим явищем у релігійному житті Івано-Франківської архієпархії та всієї Галичини.

Список використаної літератури

1. Архів курії Івано-Франківської архієпархії, Маріямпіль, № 12.
2. Архів ПЗВО «Івано-Франківська академія Івана Золотоустого», о. Роман Дзюбак (інтерв'ю). Історія відновлення відпустового місця та взаємин між українською і польською громадами Маріямполь. Маріямпіль, Івано-Франківська обл., 2025.
3. Булла Папи Івана Павла II, 30.03.1988.
4. Верховна Рада України. Постанова № 1468-IV «Про відновлення історичної назви села Маріямпіль Галицького району Івано-Франківської області» від 05.02.2004. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1468-15> (дата звернення: 30.10.2025).
5. Вісник Івано-Франківської архієпархії УГКЦ. № 19 (2022 р. Б.)
6. Вроцлавська архідієцезія. *Koronacja obrazu Matki Bożej z Mariampola (10.09.1989)*. URL: <https://archidiecezja.wroc.pl> (дата звернення: 30.10.2025).
7. Делятинський, Р., Єгрешій, О., Маслій, О. (с. А., Галяч, Т., Гресько, А., & Саган, Р. (2023). Біографічний словник духовенства Станиславівської (Івано-Франківської) Єпархії – Митрополії Української Греко-Католицької Церкви (1885–2020). Частина 2: методологія і методика дослідження. Біограми на літеру «А», випуск 2. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (18), 183–312. <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2023.18.16>
8. Дубовецька територіальна громада. Відпустові заходи у Маріямполі. URL: <https://dubovecska-gromada.gov.ua> (дата звернення: 30.10.2025).
9. Зіньковський Т., Жолоб А. (2024). Роль владики Софрона Мудрого у формуванні експозиції історії Церкви в Галичині музею історії Галича. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (19), 137–144. <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.11>
10. Івано-Франківська архієпархія УГКЦ. Відбулася піша проща родин до Маріямпільської чудотворної ікони Матері Божої. URL: <https://ugccif.org.ua/vidbulasia-pishaproshcha-rodyn-do-mariampilskoi-chudotvornoj-ikony-materi-bozhoi/> (дата звернення: 22.12.2025).
11. Каськів О. Прощі як один із елементів відновлення відпустового місця в селі Крилос 1989–2018 рр. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (18), 9–19. <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2023.18.2>

12. Mariiampil. URL: <https://surl.li/iivitl> (дата звернення: 30.10.2025).
13. Mariiampil (Маріямпіль): історія містечка та демографічні дані громади. URL: <https://myshtetl.org/lvovskaja/mariiampil.html> (дата звернення: 30.12.2025).
14. Маріямпіль. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Mariiampil> (дата звернення: 22.12.2025).
15. Маслій О. (с. А., & Юнгер С. (2024). Сприяння владики Софрона Мудрого ЧСВВ у відновленні та розвитку відпустового місця Крилоської чудотворної ікони Богоматері та архиєпископських візити в с. Крилос. *Добрий Пастир: науковий вісник Івано-Франківської академії Івана Золотоустого. Богослов'я. Філософія. Історія*, (19), 77–82. <https://doi.org/10.52761/2522-1558.2024.19.1.8>
16. У Маріямполі відбулася проща та 10-й ювілейний фестиваль Марійської духовної пісні (фото, відео). URL: <https://versii.if.ua/novunu/u-mariyampoli-vidbulasya-proshha-ta-10-j-uvilejnyj-festyval-marijskoji-duhovnoyi-pisni-foto-video/> (дата звернення: 30.12.2025).
17. У Маріямполі відбулася проща родин та фестиваль духовної пісні. *Дубовецька територіальна громада*. URL: <https://dubovecka-gromada.gov.ua/news/> (дата звернення: 30.12.2025).

HISTORICAL AND LEGAL DEVELOPMENT OF THE PILGRIMAGE SITE IN THE VILLAGE OF MARIYAMPIL, IVANO-FRANKIVSK ARCHIEPARCHY (1989–2025)

Oleg Kaskiv

*Ivano-Frankivsk Academy of Ivan Zolotoustyj,
Department of Theology studies
Sofron Mudryy str., 22, 76019, Ivano-Frankivsk, Ukraine
<https://orcid.org/0000-0003-1304-9463>*

Igor Opatskyi

*Ivano-Frankivsk Academy of Ivan Zolotoustyj,
Department of Theology studies
Sofron Mudryy str., 22, 76019, Ivano-Frankivsk, Ukraine
<https://orcid.org/0009-0006-8547-9955>*

The article examines the historical and legal development of the pilgrimage (indulgence) site in the village of Mariyampil within the Ivano-Frankivsk Archieparchy of the Ukrainian Greek Catholic Church. Starting from December 1989 Ukraine takes first gradual steps in restoration of the pilgrimage practices, which had existed before Soviet rule's accession to power in 1939. Clergy and believers started organising joint prayer meetings, Cross processions, indulgence feasts which afterwards turned into regular pilgrimages.

During 1992–1999 pilgrimage sites in Zarvanytsya, Krylos, Hoshiv, Pohonya and in Mariyampil, as well, were being restored. The development of Mariyampil was primarily connected with the return of the Greek Catholic community to open church life in 1989. At that time regular liturgical life was being restored and there was an opportunity to organize prayer meetings and gatherings without any fear of being caught. It had a fundamental importance for the pilgrimage site because the indulgence involves not only a church or an icon, but also a living church community capable of welcoming the pilgrims and providing spiritual companionship. During the first few years since Ukrainian Greek Catholic Church became legal the indulgence movement in Mariyampil was rather for locals and was concentrated on inner spiritual revival of the community and the pilgrimage indulgence site. In 2000s pilgrimage-centered life was finally arranged. Different religious events began to take place here annually, and not only villagers were involved but also parishioners from other deaneries of Ivano-Frankivsk Archieparchy. The program of the event like

this included divine liturgies, confessions, spiritual conversations and blessing of the families. Step by step these pilgrimages formed their own structure and have become an essential part of community life.

A significant stage in development of the pilgrimage site in Mariyampil was the establishment of the Biblical garden in 2011. It is a themed space with an area of 1 hectare, designed at the initiative of professor Volodymyr Botsiurko and the non-governmental organization «Mariyampil's revival committee». The garden is of a spiritual and educational significance: there are sculptures that reproduce scenes from The Bible and alleys for thoughts and prayers. The establishment of a place like this has become a significant step towards institutional strengthening of the pilgrimage site, since pilgrimages gained not only spiritual, but also cultural fulfillment. Since the 2010s, pilgrimages in Mariyampil have been stabilized and have become an important part of the life of the Ivano-Frankivsk Archieparchy. The walking pilgrimage of families, that takes place here every summer, is quite popular among people. These events have not only spiritual, but also a profound educational value, as they help strengthen family values, which is one of the key pastoral topics of the modern UGCC. The involvement of locals, clergy, representatives of the authorities and visitors from other regions shows that the pilgrimage site has become an essential component of the village community life.

The formation of the modern pilgrimage centre was based on three main factors: Ivano-Frankivsk Archieparchy, which coordinates the spiritual component; the local government, which ensures organizational aspects; proactive associations, which work on the infrastructure and cultural space development. This cooperation guaranteed not only stability, but also a consistent development of the indulgence practices.

Key words: Mariyampil, pilgrimages, indulgence, pilgrimage sites.

Дата першого надходження статті до видання: 23.03.2026

Дата прийняття статті до друку після рецензування: 24.04.2026

Дата публікації (оприлюднення) статті: 29.05.2026